

כח א מיי פ"ג מהל'
נערה הלכה א סגנו
לאין כו ועשין טו:
בב ב מיי פ"ג מהל'
קצין פסח הל' יא:
ג מיי פ"ח מהלכות
עדות הלכה ד:

רבינו חננאל

ואמרין בשלמא לרבנן
כו. ופשוטה היא. אלא
לר' מאיר דקתני לוקה
ומשלם מאי טעמא.
ואמרין גמר ממוציא שם
רע דכתיב ביה ויסרו אותו
וכתיב ביה וענשו אותו
מלקות ומומין כך עדים
וזממין לוקין ומשלמין.
ופרכין מה למוציא שם
רע שכן קנס כדכתיב
וענשו אותו. ושנינן ר'
מאיר כר' עקיבא סבירא
ליה דתנן (לעיל ב:) משום
ר' עקיבא אמרו אף אין
משלמין ע"פ עצמן מכלל
דאנין קנס וק"ל מורה
בקנס פטור. איבא דמתני
לשמעתא דעולא אהא
ד' יהודה המחייב
(א) המותיר מלקות אע"פ
שאין בו מעשה. ואמר
עולא גמר ר' יהודה
המותיר קדיש ממוציא
שם רע. ודחי' מה למוציא
שם רע שכן לוקה ומשלם.
אלא אמר ריש לקיש
ר' יהודה מעדים וזממין
שהוא לאו שאין בו
מעשה ולוקין גמר
המותיר. ופרכין קה
לעדים וזממין שכן אין
צריכין התראה כו'
ופשוטה היא. ואסיק' מה
להצד השווה שבהן בעדים
וזממין ובמוציא שם רע
שכן תרייהו קנס. ודחי'
ר' יהודה לא סבר להא
דר' עקיבא דאמר עדים
וזממין קנסא הוא. ופרכין
דך אחר מה להצד השווה
שבהן שכן יש בהן צד
חמור עדים וזממין לא
צריכין התראה מוציא שם
רע חייב מלקות ומומין
תאמר במותר שאין בו
אחד מאלו:

חשק שלמה על ר"ח
(א) לולי העטם דיתק לעשה:

תורה אור השלם
(א) וְהָיָה אִם בֵּן הַבּוֹת
הַרְשָׁעוּ וְהִפְלִיזוּ הַשֹּׁפֵט
וְהִבְהִיזוּ לְפָנָיו פְּדִי
רְשָׁעוֹ בַּמָּסֶפֶר:
(דברים נה, ב)

(ב) וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ
עַד בִּקְרָא וְהִתְרַם מִמֶּנּוּ
עַד בִּקְרָא בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ:
(שמות כ, י)

(ג) לֹא תִרְצֵחַ לֹא תִגְאָף
לֹא תִגְבֹּה לֹא תִעֲבֹה
בְּרַעַךְ עַד שִׁקְרָ:
(שמות כ, יג)

(ד) וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ
וְיִרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת
עוֹד בְּדָבָר הַרְעָה הַזֶּה
בְּתָנִיךָ: (דברים יט, כ)

ליקומי רש"י
(גדפס בסוף המסכת)

הגהות וצייונים

(א) רש"א יעקב (גליין)
וכ"ה במהר"ם, ועיי'
ביעב"ץ: [3] חסר כאן
הפיסקא "וחכ"א אינו סופג אלא ארבעים" (חשק שלמה, וכן בכתי" נוסף: מועדין אנו בו): [ג] "אין" ליתא בכ"י,
ועיי' רש"י לקמן יד טו"ב: [ד] "מלקות ומומין רש"א (גליין) עיי"ש בהגהות והערות, ועיי' פני"י: [ה] צ"ל בתוך
(רש"י, ש"ש) וכ"ה בעי" סר ע"א תורה" רע, וכתובס ר"פ כאן): [ו] רש"א ואין זה (גליין) כ"ה בדפוס, וברש"ל רפ"ר
הגיה "וזה לוקה" כלפנינו: [ז] ביאור הקושיא עיי' תוס' שאנן ותוס' ר"פ: [ח] התראה ולוקה ומשלם רש"ל (גליין)
ליתא ברש"ל, והמהרש"א כתב שלפי מה שהגיה הרש"ל לעיל הובא בהגוי"ו צריך להגיה כן כאן: [ט] "לעיל"
ט"ס, והירושלמי הוא בפ"י התרומות ה"א וכתובות פ"ג ה"א (יפה עינים): [י] הירושלמי משום כו' מהר"ם
(גליין): [יא] משום א"א תענה משום דהוי א"א משום רש"א (גליין) תיבות "לאו שאין בו מעשה" ט"ס, דבמהרש"א איתא רק "וא"ת דלא ל"ק משום א"א תענה משום כו"י ולהדיא שם דקושיית התוס' דהוי לאו שניתן
לאזהרת מיתת ב"ד: [לב] בהג"ה הב"ח (אות ה') מחק תיבת כדפרי"י, ובמהרש"א ביאר רכונתם לתוס' לקמן ד"ה לאזהרה:

ד:

כיצד העדים

פרק ראשון

מכות

(א) [לקמן יג: כתובות לו.
ב"ק פג: א:] (ב) [לעיל ב:
ג. ב"ק ה. א.] (ד) לקמן טו.
פסחים פד. סנהדרין סג.
שע"ט ג. חולין פג: לא.
קמ"א: תמורה ד:
(ד) [ב"מ לא. זמנים כט:
תמורה ג. סנהדרין
סג. לקמן טו. כ: א:]
(ה) [קדושין ה: כ"א.
וש"ט, (1) [פסחים ע.
כתובות לב. סוטה כט: א:]
(ז) דברים כב. יז.
(ח) לקמן טו. טו. (ט) לו:
(י) וע"ע תוס' ב"ק
עא. ד"ה והא ק"ל,
(כ) [וע"ע תוס' ע"ו פד.
ד"ה ר"ע אומר, (ל) עיי'
ב"ק ה. [ועיי' תוס'
כתובות לב: סד"ה שקן,
(מ) ב ע"ב, (נ) לקמן יג:
(ס) ע"ע תוס' שבת קנר.
ד"ה בלאו וב"ק ער: ד"ה
הנה.

הגהות הב"ח

(א) תד"ה גמר וכו'
דלע"פ דהוי לאו שא"כ
מעשה לוקין ולמה:
(ב) ד"ה סבר כו' קשה
לרבנן דע"כ לא:
(ג) בא"ד אלו נערו.
כ"ג ריש דף ל"ג וע"ש
תוס': (ד) ד"ה אלא
וכו' ור' יהודה דסבר לז'
וכו' דירושלמי נמי ביחא
דעדים וזממין: (ה) ד"ה
ורבנן וכו' יש לנו לומר
דלילקי מלא תענה וא"ת
אכתי לא לקי מלא
תענה משום דהוי לאו
שניתן לאזהרת מיתת ב"ד
דאין לוקין וכו' בעדות
נפשות הוא מיהו י"ל
דעדיפא מיניה משני וכו'
לאזהרה אבל לעיל כ"ל
ומינת כדפרי"י נמתק:
(1) בא"ד ממון דנפיק
מינה וכו' מי שהשחין
אמרין דמתמר:
(1) בא"ד תענה הוי
לאו:

גליין הש"ס

גמ' מה מוציא שם
רע שכן לוקה
ומשלם קשה לי דהיא
גופה יליף ללוקה ומשלם
אלא ליתא למילף כן דמה
למש"ר שכן קנס וכו'
לפרך בקיבור מה למש"ר
שכן קנס ואי דפירכת
הש"ס דלא יליף ממש"ר
ילף ג"כ ללוקה ומשלם
א"כ הו"ל למנקט אי הוי
יהא ג"כ לוקה ומשלם
אלא לא בכה פירכה מה
למש"ר ולפי מירוס
תוס' כתובות דף לב בשם
הריב"ז דרבנן דר"מ
ס"ל דאף אם עדים
וזממין קנסא מ"מ אינו
לוקה ומשלם דס"ל דכדי
רשעתו משמע גם בזממין
ומלקות יחא דלענין אין
בו מעשה פרכין דמה
למש"ר ללוקה ומשלם
מש"כ בעלמא דלמעט
מכדי רשעתו. אל
למירוס קמא דתוס' שם
וזה שינת תוס' הכא
בסוגיין דאי אמר' ע"ז
קנס ילפינן ממוציא שם
רע יקשה כנ"ל שם
ורבנן האי א"א תענה
ברעך עד שקר מאי
דרשי ביה. משמע
דס"ד דהש"ס דלרבנן
ליכא מלקות משום לא
תענה וקשה לי הא צנן
גרופה מפורש ללוקין
ואלטרין צה לא תענה
ואי דפירכת הש"ס דלילקי

מוציא שם רע. לא מנלתי לכתב בתוליס': לוקה ומשלם. לכתב
(דברים כג) ויסרו אותו וענשו אותו ואמרין ככתובות (דף מו.) ויסרו
זה מלקות וילפינן לה מקראי: שכן קנס. וכל קנס מידוש הוא
וממידוש לא ילפינן לממונא: איבא דמתני א"ה. להא דעולא: לומר
שאין לוקין עליו. שהעשה האמור
אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת
הלאו': א"א מן השם הוא זה. אין
טעם זה עיקר דלאו שניתק לעשה
אין לוקין עליו אלא מפני מה המותר
אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו
מעשה: גמר מעדים וזממין מזה
עדים וזממין א"א שאין בו מעשה
ולוקין. עדים וזממין לוקין על
דיבורם צעדי צן גרופה וכן תלוצה:
עדים וזממין אין צריכין התראה.
(דף לב.) נתני צהו אימת כו' אל
כל שאר עונשין צ"ד של מטה
צריכין התראה: צד חמור א"א פריד.
הואיל ומומין של זה אינו מומין של
זה אין טעם המלקות תלוי בו:
לאזהרה לעדים וזממין. לענשן צדין
הזמה ולא ניתן לעונש מלקות אלא
שלא היה לו לענשן צדין הזמה
אלא א"כ הזהיר: והנשארין ישמעו
ויראו ולא יוסיפו לעשות. הרי
אזהרה צפרשת עדים וזממין כתיב:
להכרזה

עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה לעדים וזממין שכן אין
צריכין התראה מוציא שם רע יוכיח ו' וחזר הדין לא ראי זה כראי זה
ולא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן לאו שאין בו מעשה ולוקין עליו
אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה להצד השווה שבהן שכן קנס
הא לא קשיא רבי יהודה לא סבר לה כרבי עקיבא אלא מה להצד השווה
שבהן שכן יש בהן צד חמור ורבי יהודה צד חמור לא פריד' ורבנן האי
לא תענה ברעך עד שקר מאי דרשי ביה ההוא מיבעי ליה לאזהרה
לעדים וזממין ורבי מאיר אזהרה לעדים וזממין מנא ליה אמר רבי ירמיה
נפקא ליה מ' מוהנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד ורבנן ההוא מיבעי ליה
להכרזה

כרצנן דר"מ אלמא פליגי רבנן אפי' גבי קנס וי"ל דודאי צין לר"מ צין לרבנן ליכא חילוק צין ממון לקנס לענין דין לוקה ומשלם
דהא מכדי רשעתו ילפינן ליה וכדי רשעתו כתיב גבי עדים וזממין הלכך לר' מאיר דסבר עדים וזממין קנסא הוא ושפיר ילפינן להו
ממוציא שם רע למימרא ללוקין ומשלמין א"כ כדי רשעתו דנכתב גבי דידיה דממעט שתי רשעיות ליכא לאוקומה צמלקות וממון ורירי
לאוקומי צמיתה ומלקות כדאיתא צפ' אלו נערו': א"כ ודאי אמר ר"מ צנל דוכתי ללוקה ומשלם אף לגבי ממון דמהיכא תיתי למעוטי
אלא רבנן דסבירא להו דעדים וזממין ממונא הוא לכך לא ילפינן ממוציא שם רע ללוקה ומשלם והלכך דרשינן מקרא מכדי רשעתו
צמספר למעוטי שתי רשעיות צמלקות וממון דאינו לוקה ומשלם מעתה יאמרו רבנן צנל מקום אף גבי קנס דאינו לוקה ומשלם מכדי
רשעתו דהא משמע שפיר דאתי למעוטי כל צ' רשעיות צין ממון צין קנס': הא א"א קשיא ר' יהודה א"א פבר א"ה בר"ע. דאמר עדים
וזממין קנסא הוא משמע הכא דלר"ע דאית ליה דעדים וזממין קנסא לית ליה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דלא מני יליף מהאי דינא
וקשה דהא ר"ע אמר (לקמן דף כא:): המקיים כלאים צכרס לוקה ופירש צערוך דהיינו שמינת אותו צסוף' שדכו כשמנלח זרועה דהוי
לאו שאין בו מעשה לכך נראה דהמקיים כלאים צכרס היינו שעשה גדר סצצ הכלאים': אלא מה א"ה צד השווה שבהן שיש בהן צד
חמור. זה אין צריך התראה וזה לוקה ומשלם ותימה דהא אין זה פירכא שוה' ופירש ר"י דפריך שכן הם משונים ציותר משאר מלקות
שאין צריך התראה' מה שאין כן בשאר מלקות ועוד יש לומר שכן יש צהם צד חמור שכן לוקין על דיבורם שלא עוו אלא צמונל
פיהם דהכי נמי פריך צירושלמי לעיל' גבי האר דגמרין ממוציא שם רע ופריך מה למוציא שם רע שכן דיבור הוא ור' יהודה (ד) סבר
צד חמור לא פריך לפי דירושלמי' דעדים וזממין דציצורן איתעצד מעשה': ורבנן האי א"א תענה מאי עבדי א"ה. דהא דקאמר
לעיל' גבי לא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה היינו אי לאו קרא דוהנדיקו אלל צתר דגלי לן קרא דוהנדיקו דשיך ציה מלקות יש לנו
לומר (ה) דלקי מלא תענה ואם תאמר דלא לילקי מ' משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד' ואין לוקין עליו' והכא האי לאו שניתן לאזהרת
מיתת ב"ד עדות נפשות מיהו יש לומר דעדיפא משני דלגבי מלקות גופיה אינרטיך לאזהרה כדפרי"י' אלל לעיל גבי מאתים וזו קשה
למה לי כדי רשעתו לומר דלא לקי תיפוק ליה דלא תענה הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד' ואין לוקין עליו וכי תימא לגבי אזהרת ממון
(1) דנפקא מינה לא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד' זה אינו דהא אמרין צפרק מי שהשחין (עצמ דף קנר. ושם) דמחמר צצבת דלא לקי
משום דנפיק מלא תענה מנלכה אתה וצנהמתך והוא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד' צמנלכת גופו אע"ג דצמחמר גופיה ליכא
שום צד דמיתת ב"ד' מכל מקום חשיב ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת צית דין כיון דלאו דידיה איתא נמי למיתת ב"ד' הכא נמי לא
שנא וי"ל דשאני הכא דגלי קרא כדאמר רחמנא והיה אם צן הכות הרשע מכלל דלקי משום לא תענה דלא ענש אלא א"כ הזהיר אלל
מ"מ קשה לעיל (ד' צ:): דפריך ותיפוק ליה מלא תענה ולמה לי והיה אם צן הכות הרשע לישיני אי לאו דגלי קרא הוה אמינא דלא לקי משום
דלא תענה (1) לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד' כדפרישית וי"ל דעדיפא מיניה משני ועוד יש לומר דפריך לר"מ דנפקא ליה אזהרה לעדים
וזממין מולא יוסיפו לעשות': לאזהרה לעדים וזממין שחייב מיתתם וזו לימא האי טעמא לרבנן
למה ליה למימר מכדי רשעתו נפקא ויש לומר דהכי קאמר לאזהרת עדים וזממין שמעדין צאיש פלוני שחייב מלקות דלא הוי לקי
מכאשר זמס אי לאו הזהיר דלא ענש ענש הגוף אלא אם כן הזהיר אלל לעיל דמיירי מכאשר זמס דממון ודאי לא צעי אזהרה:
אין

בשלמא לרבנן' כדי רשעתו כתיב משום
רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו
משום שתי רשעיות אלא רבי מאיר מ"מ
אמר עולא גמר ממוציא שם רע מה מוציא
שם רע לוקה ומשלם אף כל לוקה ומשלם
מה למוציא שם רע שכן קנס סבר לה כו' כר'
עקיבא דאמר עדים וזממין קנסא הוא איבא
דמתני להא דעולא אהא (ד) דתניא (2) לא תותירו
ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר וגו'
בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר
ישאין לוקין עליו דברי ר' יהודה ר' עקיבא
אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל
לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו
מעשה אין לוקין עליו מכלל דר' יהודה סבר
(7) א"א שאין בו מעשה לוקין עליו מנא ליה
אמר עולא גמר ממוציא שם רע מה מוציא
שם רע לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אף
כל א"א שאין בו מעשה לוקין עליו מה
למוציא שם רע שכן לוקה ומשלם אלא
אמר ריש לקיש גמר מעדים וזממין מה
עדים וזממין לאו שאין בו מעשה לוקין
עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו
צריכין התראה מוציא שם רע יוכיח (8) וחזר
הדין לא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן
לאו שאין בו מעשה ולוקין עליו אף כל לאו
שאין בו מעשה לוקין עליו מה להצד השווה
שבהן שכן קנס הא לא קשיא רבי יהודה לא
סבר לה כרבי עקיבא אלא מה להצד השווה
שבהן שכן יש בהן צד חמור ורבי יהודה צד
חמור לא פריד' ורבנן האי לא תענה ברעך
עד שקר מאי דרשי ביה ההוא מיבעי ליה
לאזהרה לעדים וזממין ורבי מאיר אזהרה
לעדים וזממין מנא ליה אמר רבי ירמיה
נפקא ליה מ' מוהנשארים ישמעו ויראו
ולא יוסיפו עוד ורבנן ההוא מיבעי ליה
להכרזה

שמונים מד משום כשכר זמס וחד משום לא תענה הו"ל למנקט כן הקושיא דכמו דצנן גרופה לוקין משום לא תענה
לילקי הכא שמונים אלל לשון האי לא תענה צנעך עד שקר מאי דרשי ציה הוא מוקשה. תוס' ד"ה ורבנן בו' משום
דהוי א"א שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. משמע דקושיית דהו"ל לשניי כן אלא דעדיפא מיניה משני ולא ידעמי אף
יכול למך א"כ תקש' צנן גרופה אמאי לוקה. וגם למירוס דעדיפא מיניה משני עדיין קשה צצ"ג אמאי לוקה הא הוי לאו
שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. וכן מנה דהקשו דל"ל לטעמא דכדי רשעתו למה לא הקשו ציומר דלמאי לקי צצ"ג וכו' ז"ע:

שמונים מד משום כשכר זמס וחד משום לא תענה הו"ל למנקט כן הקושיא דכמו דצנן גרופה לוקין משום לא תענה
לילקי הכא שמונים אלל לשון האי לא תענה צנעך עד שקר מאי דרשי ציה הוא מוקשה. תוס' ד"ה ורבנן בו' משום
דהוי א"א שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. משמע דקושיית דהו"ל לשניי כן אלא דעדיפא מיניה משני ולא ידעמי אף
יכול למך א"כ תקש' צנן גרופה אמאי לוקה. וגם למירוס דעדיפא מיניה משני עדיין קשה צצ"ג אמאי לוקה הא הוי לאו
שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. וכן מנה דהקשו דל"ל לטעמא דכדי רשעתו למה לא הקשו ציומר דלמאי לקי צצ"ג וכו' ז"ע:

